

Kultur- og likestillingsdepartementet
postmottak@bufdir.no

Dato: 12.03.24

Innspill til handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer

Vi takker for invitasjon til å gi høringssvar vedrørende handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer. Nedenfor vil vi gi en kort utgreiing av det vi i vårt arbeid ser som utfordringer på feltet, og deretter gi forslag til tiltak.

Likestillings-senteret er et tverrfaglig kompetansesenter på likestilling. Senterets målsetting er å bidra til et inkluderende og rettferdig samfunn med like muligheter for alle. Målsettingen er knyttet opp mot et bredt likestillingsbegrep som inkluderer alle diskrimineringsgrunnlagene. Senteret tilbyr kompetanseheving på kjønn og likestilling samt utviklingsarbeid tuftet på forskningsbasert likestillingskunnskap til offentlige myndigheter, frivillige organisasjoner og privat næringsliv. Arbeidsmetodene er kurs og konferanser, utviklingsnettverk, prosessveiledning, mentoring, kartlegging, forskning og utredning. Våre fire hovedarbeidsområder er barn og unges oppvekstmiljø, samfunnsutvikling og deltakelse, arbeidsliv og likeverdige offentlige tjenester.

I innspillet vårt vil vi først løfte frem islamofobi og diskriminering som rammer barn og unge. Deretter vil vi gå inn i hvordan det offentlige ordskiftet bidrar til å danne et fiendebilde av muslimer, og behovet for å styrke innsatsen mot hatkriminalitet. Til slutt vil vi løfte frem behovet for å inkludere rasisme og islamofobi i det generelle folkehelsearbeidet.

Islamofobien som rammer barn og unge

Flere studier viser at barn og unge i tidlig alder er klar over islamofobien og diskrimineringen som kommer til uttrykk i det offentlige ordskiftet, og at personer med muslimske navn eksempelvis blir diskriminert på arbeidsmarkedet. (Mathisen, 2020; Mathisen & Dogani, 2020; Kleva et. al, 2024). Mathisens (2020) studie av unge med fluktbakgrunn viser at muslimske jenter især er svært bevisste på at de representerer islam, og opplever at de må bevise seg som gode mennesker ovenfor majoritetsnordmenn. De tar på seg et ansvar for å være gode representanter for muslimer i ung alder. At de føler de må påta seg dette ansvaret, sier noe om hvordan storsamfunnet møter unge muslimer.

Andre studier, deriblant Likestillings-senterets rapport «Lytt til oss, minoritetsungdoms opplevelser av rasisme i Innlandet» (Mathisen & Dogani, 2020), viser hvordan mange barn og unge venter med å fortelle andre om at de er muslimer til de kjenner folk godt, fordi de opplever at folk ser annerledes på dem når deres religiøse overbevisning blir kjent. Muslimske jenter og kvinner som bruker hijab kan imidlertid ikke velge om de skal være åpne om sin religion eller ikke, det er synlig for alle. Fordi det er så synlig opplever de også mye rasisme og fordommer. Blant disse fordommene er ideen om at hijaben er påtvunget fra strenge foreldre (Mathisen & Dogani, 2020; Mathisen, 2020). Mathisens studie viser imidlertid at mens hijaben ofte blir forstått som et tegn på undertrykkelse av eksempelvis majoritetsnorske lærere, så var det for jentene selv et symbol på å tørre å være seg selv og å skille seg

ut. Ikke alle klarer å stå i denne annerledesgjøringen og for mange har islamofobien og belastningen dette medfører ledet enkelte til å slutte å bruke religiøse plagg som hijab (Mathisen & Dogani, 2020; Kleva et. al., 2024). For å motarbeide dette må barn få kunnskap om islamofobi, rasisme og antirasisme fra tidlig alder. Vi foreslår derfor følgende tiltak:

Anbefalte tiltak

- Normkritikk og kunnskap om islamofobi, rasisme og antirasisme inn i lærer- og barnehageutdanninga.
- Etterutdanningstilbud til lærere slik at de får kompetanse i hvordan lage trygge rom og inkluderende undervisning, hvor elevene lærer om rasisme og islamofobi slik den kommer til uttrykk i dagens Norge.
- Økt fokus på et mangfold av religioner og antirasisme i barnehagen.
- Prioritere en satsning på pedagogiske verktøy for å snakke med de minste om spørsmål knyttet til islamofobi, rasisme og antirasisme.

Et muslimfiendtlig offentlig ordsifte

Det offentlige ordsiftet bygger opp under stereotypiske ideer om Islam og muslimer. Begreper som snikislamisering har ledet til en svært polarisert debatt, og muslimer Likestillings-senteret har snakket med forteller at dette har stor påvirkning på måten de blir møtt av andre på skolen, i egne nabolag, i arbeidslivet og i sosiale medier. I det offentlige ordsiftet settes også skeive og muslimer opp mot hverandre som motsetninger. På grunn av de stereotypiske fordommene om hva Islam mener om skeive, antar storsamfunnet at muslimer ikke kan være skeive. Dette bidrar til usynliggjøring av skeive muslimer, samt fiendtliggjøring av muslimer og økt polarisering.

Mange som opplever hat og diskriminering anmelder ikke på grunn av manglende tillit til politiet, blant annet på grunn av at retorikken i storsamfunnet forteller at muslimer er "de andre" i det norske samfunnet. Mange vet heller ikke at det de blir utsatt for er ulovlig. Manglende anmeldelser og kunnskap om egne rettigheter gir økt mørketall. Hatkriminalitetsgruppas og nettpatroljens arbeid kan bidra til å gjenoppbygge tillit, som igjen er viktig for å motvirke hets.

Språkbruk politikere imellom har direkte påvirkning på hverdagen til den muslimske befolkningen. En bevisstgjøring innad i partiene vil kunne bidra til å motvirke hets og gjenoppbygge tillit. Den polariserte debatten skaper også utfordringer for folkevalgte som selv er muslimer. Hasti Hamidi har eksempelvis fortalt i media at hun valgte å trekke seg fra politikken grunnet hets, rasisme og islamofobi (Hamidi, 2022). Det er som hovedregel opp til den enkelte folkevalgte å anmelde selv. Å stå alene i møte med hatkriminalitet, hets og islamofobi er svært belastende, og en konsekvens kan være at det skremmer andre fra å delta aktivt i politikken. Når folkevalgte trekker seg eller velger å ikke stille til valg, svekker det demokratiet da befolkningen som helhet ikke blir godt nok representert der hvor politiske avgjørelser tas.

Anbefalte tiltak

- Kompetanseheving av folkevalgte om de ulike diskrimineringsgrunnlagene, interseksjonalitet, rasisme, språk og makt, samt hvordan ivareta partifeller med minoritetsbakgrunn.
- Styrke hatkriminalitetsgruppa og nettpatroljen for å få bukt med mørketallene og gi de nok ressurser til å gi befolkningen kunnskap hva gjelder hatkriminalitet og hets.

Fokus på Islamofobi og rasisme i folkehelsearbeidet

Forskning viser at islamofobi/rasisme får helsemessige konsekvenser både psykisk og fysisk. Psykisk i form av lav sosial tilhørighet som kan gi depresjon, som igjen har en isolerende effekt (Straiton et al, 2019). Fysisk i form av blant annet økt risiko for diabetes og hjerte- og karsykdommer (Kjøllestad et al, 2016). Dette kan igjen bidra til arbeidsledighet og dårligere levekår.

Videre møter mange fødende kvinner med innvandrerbakgrunn, hvorav mange er muslimer, problemer under graviditet og fødsel, langt oftere enn majoritetsnorske kvinner (NOU 2023:5). Ommen (under utgivelse i 2024) sin studie viser at støtte fra flerkulturell doula gir bedre helse for mødrene (Damsgaard, Olsen & Samuelsen, 2024). Tilbud om flerkulturell doula kan motvirke den ubevisste diskrimineringen fødende muslimske kvinner opplever i møte med helsevesenet.

Anbefalte tiltak

- Inkludere kunnskap om hvordan hets, diskriminering, islamofobi og rasisme påvirker den enkeltes helse, i det generelle folkehelsearbeidet og i alle helsefaglige utdanninger.
- Sikre økonomisk støtte til flerkulturelle doulaer på alle sykehus.

Med vennlig hilsen

Goro Ree-Lindstad

Direktør

Kristina Miklavic

Rådgiver

Litteratur

Damsgaard, Eirik, Olsen, Kristin, Samuelsen, Kjetil, 2024, Forskning viser helsegevinst med doula; - en del av kvinnekampen. NRK, 08.03.2024. [https://www.nrk.no/sorlandet/ny-forskning-viser-helsegevinst-med-doula - -en-del-av-kvinnekampen-1.16780616](https://www.nrk.no/sorlandet/ny-forskning-viser-helsegevinst-med-doula--en-del-av-kvinnekampen-1.16780616)

Kjøllesdal, Marte, Straiton, Melanie Lindsay, Øien- Ødegaard, Carine, Aambø, Arild, Holmboe, Olaf, Johansen, Rune, Grewal, Navnit Kaur, Indseth, Thor, 2016, *Helse blant innvandrere i Norge, levekårsundersøkelsen blant innvandrere 2016*. Folkehelseinstituttet

Kleva, Anne Elin, Rackwitz, Christine, Steinfjell, Risten Birje, 2024, «Rasisme er overalt» *Barn og unges stemmer om fordommer og rasisme*. Redd Barna.

Mathisen, Silje, Dogani, Bulent (2020). «Lytt til oss – minoritetsungdoms opplevelser av rasisme i Innlandet». Likestillings-senteret, Hamar.

Mathisen, Tina, 2020, *Between being and longing, Young former refugees' experiences of place attachment and multiple belongings*, Department of Social and Economic Geography, Uppsala University.

Straiton, Melanie Lindsay, Aambø, Arild Kjell, Johansen, Rune (2019). «Perceived discrimination, health and mental health among immigrants in Norway: the role of moderating factors”. in BMC Public Health. 19:325, pp 2-13.

NOU 2023:5: *Den store forskjellen – om kvinners helse og betydningen av kjønn for helse*. Helse og omsorgsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-5/id2964854/?ch=1>